

PIKTNAUDŽIAVIMAS JURISDIKCIJA: QUO VADIS EUROPOS SĄJUNGA?

Aurimas Brazdeikis

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedros doktorantas
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 70
El. paštas: Aurimas.Brazdeikis@tf.vu.lt

Straipsnyje autorius analizuoja galimybes piktnaudžiauti jurisdikcijos taisyklių, įtvirtintų Tarybos reglamente (EB) Nr. 44/2001, sistema bei su tuo susijusių Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktiką. Autorius mano, kad Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika kai kuriose paskutinėse šio teismo išnagrinėtose bylose sudaro prielaidas piktnaudžiavimui Europos teisminėje erdvėje plisti, todėl argumentuotai siūlo sprendžiant jurisdikcijos klausimus taikyti bendrąjį draudimo piktnaudžiauti teisėmis principą.

In this article the author analyzes the opportunities of abusing jurisdiction rules set forth in the Council Regulation No 44/2001 and related practice of the European Court of Justice. The author considers that recent practice of the ECJ gives a positive background for the abuse in the European Judicial Area to spread, therefore suggests to apply general principle prohibiting abuse of rights when dealing with the jurisdiction issues.

Įvadas

2004 m. gegužės 1 d. Lietuvos Respublikai tapus visateise Europos Sąjungos nare, Lietuvoje visa apimtimi tapo taikytini ir Europos Bendrijų antrinės teisės aktai, iš jų ir 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo [4] (toliau – ir Reglamentas arba Jurisdikcijos reglamentas). Tai pagrindinis tiesiogiai taikomas teisės aktas, nustatantis civilinių bylų, turinčių tarptautinį elementą, teisingumą Europos Sąjungos valstybėse narėse, išskyrus Daniją (Jurisdikcijos

reglamento 1 str. 3 d.)¹. Šis reglamentas pakeitė Briuselio konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo [2] – neabejotinai vieną iš reikšmingiausių ir veiksmingiausių tarptautinių sutarčių tarptautinio civilinio proceso srityje.

Vienas iš Jurisdikcijos reglamento priėmimo tikslų buvo nustatyti aiškias, tei-

¹ Be Reglamento (EB) Nr. 44/2001, jurisdikcijos klausimus Europos teisminėje erdvėje reglamentuoja ir 2003 m. lapkričio 23 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 [3], ir 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų [5].

singas ir nuspėjamas jurisdikcijos taisykles. Tačiau asmuo, siekdamas užvilinti procesą, išvengti atsakomybės ar dėl kitų priežasčių, gali mėginti nesąžiningai pasinaudoti teisėmis, kurias jam suteikia jurisdikcijos taisyklių sistema, piktnaudžiauti jomis (toliau – ir piktnaudžiavimas forumu). Tokie proceso dalyvių veiksmai gali sukelti sunkumų nacionaliniams teismams interpretuojant ir taikant atitinkamas Jurisdikcijos reglamento nuostatas. Todėl teisės mokslui svarbu atrasti ir išanalizuoti galimybes piktnaudžiauti tarptautinio teisingumo taisyklėmis, pateikti pasiūlymus, kaip būtų galima su tuo kovoti.

Per pastaruosius keletą metų Europos Bendrijų Teisingumo Teismas (toliau – ir EBTT) priėmė keletą sprendimų, galinčių turėti reikšmės kovai su piktnaudžiavimu forumu ir sulaukusių plataus aptarimo teisinėje visuomenėje bei moksle. Tad šiuo straipsniu siekiama atskleisti piktnaudžiavimo forumu galimybes Europos teisminėje erdvėje, aptarti, kaip šios piktnaudžiavimo formos yra vertinamos EBTT praktikoje, pateikti argumentuotą nuomonę, ar šis požiūris visais atžvilgiais ir visada yra teisingas bei nepriekaištingas, pasiūlymus, kaip būtų galima kovoti su tokiu piktnaudžiavimu.

Jurisdikcijos reglamento nuostatos ir jų aiškinimas EBTT praktikoje Lietuvos teisės moksle buvo aptariamasis ne kartą [18; 28; 29 ir kt.]. Tačiau išsamesnės kritinės jų analizės draudimo piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis aspektu pasigendama. Todėl atlikdamas tyrimą straipsnio autorius, be savarankiškos pagrindinių tyrimo šaltinių (Reglamento ir EBTT išaiškinimų) analizės, nagrinėjo ir užsienio valstybių teisės mokslininkų (A. Briggsa, A. Nuytso,

P. Schlosserio ir kt.) darbus. Pasirinktos temos aktualumą Lietuvos teisės mokslui lemia tai, kad reikšmingesnių mokslo darbų šia tema, kaip minėta, trūksta.

Šio darbo tikslams pasiekti, tyrimo šaltiniams analizuoti buvo kompleksiskai naudojami analitinis, teleologinis, loginis, apibendrinimo ir kiti mokslinio tyrimo metodai. Lyginamuoju metodu buvo pažvelgta į ES teisės, kaip *sui generis* teisės sistemos, ir jos valstybių narių nacionalinių teisinių sistemų skirtumus ir panašumus darbe nagrinėjamaisiais klausimais. Taikant istorinį metodą buvo siekta nustatyti EBTT jurisprudencijos tęstinumą, jos kaitos apraiškas ir istorinės raidos kryptis. Platus sisteminio metodo taikymas lėmė, kad tyrimas peržengė civilinio proceso teisės ribas, todėl pateikiamiems argumentams pagrįsti buvo panaudoti ir kitų teisės šakų teisinio reguliavimo ypatumai.

1. Piktnaudžiavimo forumu galimybės pagal Jurisdikcijos reglamentą

Jurisdikcijos reglamentas nustato baigtą unifikotą ir nuoseklią jurisdikcijos taisyklių sistemą [42, paras. 144, 151]. Tačiau net ir šia sistema galima piktnaudžiauti. Analizuojant Jurisdikcijos reglamentą, taip pat įvairius teisės mokslo darbus [22; 34 ir kt.], galima išskirti pagrindines piktnaudžiavimo forumu Europos teisminėje erdvėje galimybes. Jos aptariamasis detaliau.

1.1. Piktnaudžiavimas Reglamento 2 straipsnio 1 dalimi

Reglamento 2 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta bendroji teisingumo taisyklė – bylos

asmenims, turintiems domicilę² Bendrijos teritorijoje, turi būti keliamos jų domicilės valstybės teismuose. Taigi, siekdamas, kad byla atsakovo, neturinčio domicilės Bendrijoje, atžvilgiu būtų nagrinėjama tam tikros ES valstybės narės teisme³, asmuo gali pareikšti ieškinį keliems atsakovams, kaip vieną iš atsakovų nesąžiningai patraukdamas aiškiai netinkamą asmenį (toliau – ir netikrasis atsakovas), turintį domicilę toje valstybėje narėje. Vadovaujantis Reglamento 2 straipsnio 1 dalimi, byla domicilę Bendrijoje turinčio asmens atžvilgiu, išskyrus reglamente nurodytus atvejus, bus teisinga tos valstybės teismams, todėl pagal jos vidaus teisę byla ir kito („tikrojo“) atsakovo atžvilgiu paprastai taps teisinga tos valstybės teismams⁴. Tokiu būdu kitas („tikrasis“) atsakovas, neturintis domicilės Europos Sąjungoje, gali būti nesąžiningai įtraukiamas į procesą tam tikroje valstybėje narėje.

Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad su tokiu piktnaudžiavimu nacionalinės teisės priemonėmis gali kovoti pačios valstybės

² Siekiant išvengti pasikartojimų, šiame straipsnyje sąvoka „domicilė“ apima ir fizinio asmens nuolatinę gyvenamąją vietą, ir juridinio asmens buveinę, nustatomą pagal Reglamento 60 straipsnio 1 dalį.

³ Bylos išnagrinėjimas ES valstybės narės teisme užtikrina greitą ir paprastą jo pripažinimą kitose valstybėse narėse, todėl bylininkų interesus, kad byla būtų nagrinėjama Europos teisminėje erdvėje, yra akivaizdus.

⁴ Jurisdikcijos reglamentas tiesiogiai nereglamentuoja bylos, kai tik vienas iš kelių atsakovų yra Bendrijoje domicilę turintis asmuo, teisingumo, todėl šis klausimas turi būti sprendžiamas pagal nacionalinę teisę. Štai, pavyzdžiui, Lietuvos teismuose pareiškus ieškinį keliems atsakovams, iš kurių tik vienas turi nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvoje, o kiti neturi domicilės Bendrijos teritorijoje, galimybė Lietuvos teismui nagrinėti bylą visų atsakovų atžvilgiu kiltų pagal Civilinio proceso kodekso [8] 33 straipsnio 1 dalį. Iš esmės analogiškos galimybės yra ir kitose valstybėse narėse (pvz., Prancūzijos civilinio proceso kodekso [12] 42 str. 2 d.).

narės, nes būtent jų vidaus teisės pagrindu „tikrieji“ atsakovai patenka į tos valstybės teismų jurisdikciją. Juolab kad paminėtu atveju gali net neegzistuoti bylų paskirstymo skirtingų valstybių narių teismams problema, t. y. ginčas gali turėti sąsajų (ginčo objekto, byloje dalyvaujančių asmenų ar kt. aspektais) išimtinai su viena valstybe nare ir trečiaja šalimi, o tai savo ruožtu buvo interpretuojama kaip aplinkybė, nulemianti Jurisdikcijos reglamento netaikymą sprendžiant dėl konkrečios bylos jurisdikcijos⁵. Tačiau tai tik klaidingas įspūdis.

„Netikrojo“ atsakovo, turinčio domicilę Bendrijoje, atžvilgiu valstybės narės jurisdikcija kyla iš Jurisdikcijos reglamento nuostatų, todėl ir galimybė atsisakyti nagrinėti bylą, kaip nepriskirtiną tos valstybės narės teismui, galima tik remiantis Reglamentu. Vadovaujantis Reglamento 3 straipsnio 1 dalimi, EBTT praktika [49, para. 37] darytina išvada, kad Jurisdikcijos reglamento 2 straipsnis yra imperatyvus ir nukrypti nuo pagrindinės jame įtvirtintos taisyklės galima tik šiame reglamente aiškiai numatytais atvejais. Tad teismas, remdamasis vien nacionalinės teisės taisyklėmis, neturi teisės atsisakyti nagrinėti bylą domicilę Bendrijoje turinčio atsakovo atžvilgiu. Jurisdikcijos reglamentas *expressis verbis* taip pat nenumato galimybės atsisakyti nagrinėti bylą, keliamą pagal Reglamento 2 straipsnio 1 dalį, kai nustatomas piktnaudžiavimas iš Reglamento 2 straipsnio 1 dalies kylančia teise. Mažato, *Owusu* byloje [49] EBTT konstatavo,

⁵ Pvz., tokios pozicijos buvo laikomasi Anglijoje [27, p. 157–179; 16, p. 535–540].

kad Briuselio konvencija [2] draudžia susitariančiosios valstybės teismui atsisakyti šios konvencijos 2 straipsniu numatytos jurisdikcijos dėl to, kad valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, teisme nagrinėti aptariamą bylą yra priimtinau, net jei nekyla klausimas dėl kitos susitariančiosios valstybės teismo jurisdikcijos arba ši byla neturi jokio kito ryšio su kita susitariančioja valstybe. Taigi teismui nepaliekama jokios diskrecijos dėl Briuselio konvencijos 2 straipsnio 1 dalies taikymo. Galimybė taikyti *forum non conveniens* doktriną⁶ yra kategoriškai atmesta, nors ji ir gali būti veiksminga priemonė nuo piktnaudžiavimo procesu [15, p. 486].

Apibendrinant tai, kas paminėta, ne nacionalinės teisės normos, kuriomis remiantis ieškiny s kelių atsakovų atžvilgiu gali būti sujungiamas nagrinėti vienoje byloje, vienos valstybės teisme, bet būtent Jurisdikcijos reglamento nuostatos, nepaliekančios teismui jokios diskrecijos dėl Reglamento 2 straipsnio 1 dalyje nustatytos bendrosios teisingumo taisyklės, gali nulemti, kad valstybės narės teismas turės nagrinėti bylą (ir priimti sprendimą dėl ginčo esmės) net ir susidūręs su piktnaudžiavimu forumu, t. y. nesąžiningai į procesą įtraukus „netikrąjį“ atsakovą ir taip dirbtinai sukūrus sąlygas, kuriomis byla tampa teisinga atitinkamos valstybės narės teismui. Pasinaudoti proceso įstatymuose

⁶ Šios doktrinos esmė yra ta, kad, esant tam tikroms sąlygoms, teismas, kuris turi jurisdikciją nagrinėti tam tikrą ginčą, gali atsisakyti nagrinėti šią bylą arba sustabdyti procesą, jei nustatoma, kad egzistuoja kitas teismas, kuris taip pat turi jurisdikciją nagrinėti šį ginčą ir kuriame bylą nagrinėti yra tinkamiau. Sąlygos, kurioms esant teismas gali taikyti šią doktriną skirtingose valstybėse, yra nevienodos [20, p. 10–21].

numatyta galimybė išskirti reikalavimus, pareikštus „tikrajam“ ir „netikrajam“ atsakovui, tokiu atveju dažnai gali būti neįmanoma ar netikslinga dėl jų bendrumo ar kitų priežasčių, dėl kurių juos nagrinėti atskirai būtų negalima ar neprotinga.

1.2. Piktnaudžiavimas Reglamento 6 straipsnio 1 punktu

Jurisdikcijos reglamento 6 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad valstybėje narėje domicilę turinčiam asmeniui byla taip pat gali būti iškelta, kai minėtas asmuo yra vienas iš atsakovų, teismuose pagal bet kurio iš jų nuolatinę gyvenamąją vietą, jeigu reikalavimai yra taip glaudžiai susiję, kad yra tikslinga juos nagrinėti ir spręsti visus iš karto, siekiant išvengti atskirų teismo procesų metu priimtų sprendimų. Taigi, kaip ir minėtu atveju (piktnaudžiavimas Reglamento 2 str. 1 d.), siekdamas įtraukti tam tikrą atsakovą, turintį domicilę Bendrijoje⁷, į teismo procesą konkrečios valstybės narės teisme, ieškovas kartu su juo gali kaip atsakovą nesąžiningai patraukti ir kitą asmenį, turintį domicilę tos valstybės narės teisme, kuris yra aiškiai netinkamas atsakovas. Taip asmuo, turintis domicilę Bendrijos teritorijoje, gali būti nesąžiningai įtraukiamas į procesą kitos valstybės narės teisme.

Jurisdikcijos reglamento 6 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad valstybėje narėje domicilę turinčiam asmeniui byla taip pat gali būti iškelta kaip trečiajam asmeniui laidavimo arba garantijos byloje ar bet kurioje kitoje byloje kaip trečiajam

⁷ Būtent šiuo aspektu ši situacija skiriasi nuo aprašyto piktnaudžiavimo Reglamento 2 straipsnio 1 dalimi, nes paminėtu atveju „tikroju“ atsakovu buvo ne Bendrijos teritorijoje domicilę turintis asmuo.

asmeniui, teisme, kuriame buvo iškelta pagrindinė byla, išskyrus, jeigu tokia byla buvo iškelta vien tik siekiant pašalinti minėtą asmenį iš ją nagrinėti kompetentingo teismo jurisdikcijos (išskirta autoriaus). Taigi Reglamento 6 straipsnio 2 punkte tiesiogiai įtvirtinama galimybė kovoti su piktnaudžiavimo forumu, pasireiškiančiu nesąžiningu asmens įtraukimu bylinėtis ne toje valstybėje narėje, kurioje jo byla būtų nagrinėjama įprastomis sąlygomis, t. y. nesant piktnaudžiavimo. Teismas, nustatęs tokį piktnaudžiavimą teise kreiptis į teismą, turi teisę atsisakyti iškelti bylą asmeniui, neturinčiam domicilės toje valstybėje narėje, į kurios teismą buvo kreiptasi su atitinkamu ieškiniu, atžvilgiu.

EBTT 2006 m. liepos 13 d. sprendime byloje *C-103/05 Reisch Montage AG prieš Kiesel Baumaschinen Handels GmbH* konstatavo, kad „specialiosios jurisdikcijos taisyklė, numatyta Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punkte, negali būti aiškinama taip, kad leistų ieškovui pareikšti ieškinį prieš kelis atsakovus turint vienintelį tikslą, kad vienas iš jų išvengtų jo nuolatinės gyvenamosios ar buveinės vietos valstybės narės teismo jurisdikcijos“ [43]. Taigi atrodė, kad EBTT suvokia galimybės piktnaudžiauti Reglamento 6 straipsnio 1 punktu problemą, o pateikdamas minėtą Jurisdikcijos reglamento nuostatų išaiškinimą, sudaro reikiamas prielaidas su tuo kovoti. Tačiau netrukus viskas pasikeitė.

2007 m. spalio 11 d. sprendimu byloje *C-98/06 Freeport plc prieš Olle Arnolds-son* EBTT išaiškino, kad „Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnio 1 punktą taikomas <...>, nesant būtinybės atskirai nu-

statyti, jog prašymai buvo pateikti vien tam, kad byla vienam iš atsakovų nebūtų iškelta jo nuolatinės gyvenamosios ar buveinės vietos teisme“ [40]. EBTT nurodė, kad Jurisdikcijos reglamento 6 straipsnio 1 punktui taikyti pakanka vien to, kad skirtingiems atsakovams pateikti reikalavimai susiję nuo pat jų pateikimo, t. y. kai yra suinteresuotumas juos nagrinėti ir priimti dėl jų sprendimą kartu, siekiant išvengti galimų nesuderinamų sprendimų, jeigu bylos būtų nagrinėjamos atskirai. Taigi EBTT, nepaisydamas generalinio advokato Mengozzi išvados šioje byloje, jau nematė problemos dėl to, kad vienas iš atsakovų byloje gali būti fiktyvus, o jiems pareikšti reikalavimai objektyviai gali tenkinti EBTT nurodytas sąlygas, t. y. būti susiję tokiu būdu, kad yra suinteresuotumas juos nagrinėti kartu [54, para. 61]. Pažymėtina, kad EBTT praktika neleidžia ieškinio priėmimo stadijoje bent preliminariai iš esmės įvertinti pareikštų reikalavimų⁸ ir remiantis tokiu vertinimu spręsti, ar yra jų pakankamumo ryšys Reglamento 6 straipsnio 1 punktui taikyti. Taigi pareikštų reikalavimų ryšys turėtų būti vertinamas objektyviai, t. y. vien pagal jų turinį, išdėstytą procesiniuose dokumentuose, o tai neišvengiamai atveria galimybes sąmoningai sukurti tokius reikalavimus, kurie bus susiję, bet vienas iš jų bus aiškiai nepagrįstas, išgalvotas ar fiktyvus. Tad paminėtu savo sprendimu EBTT ne tik nukrypo nuo pakankamai vienodos savo ankstesnės praktikos, bet ir „sankcionavo“ dar vieną

⁸ Tokia išvada darytina, pavyzdžiui, iš EBTT 2006 m. liepos 13 d. sprendimo byloje *C-539/03 Roche Nederland BV ir kt. prieš Frederick Primus ir kt.* [44], para. 39.

piktnaudžiavimo Jurisdikcijos reglamento suteikiamomis teisėmis formą.

Pažymėtina, kad šioje byloje EBTT apskritai nepasisakė dėl piktnaudžiavimo teise doktrinos taikymo Jurisdikcijos reglamento reglamentuojamų santykių srityje, nors generalinis advokatas Mengozzi manė, kad šioje byloje iš esmės keliamas „jautrus jurisdikcijos pagrindų, įtvirtintų Reglamente Nr. 44/2001, naudojimosi nesąžiningai ar piktnaudžiaujant ribų klausimas“ [54, para. 48].

1.3. Piktnaudžiavimas Reglamento 27 straipsniu

Reglamento 27 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu skirtingų valstybių narių teismuose iškeliama byla tuo pačiu ieškinio pagrindu ir tarp tų pačių šalių, kiekvienas teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, savo iniciatyva sustabdo bylos procesą, kol nustatoma pirmojo iškėlusio bylą teismo jurisdikcija. Taigi asmuo, turintis pagrindą manyti, kad jam gali būti pareikštas ieškinys (gresiantis ieškinys) tam tikros valstybės narės teisme, siekdamas užvilinti procesą arba visai jo išvengti toje valstybėje narėje, gali pirmiau pareikšti ieškinį (pirmalaikis ieškinys) tuo pačiu pagrindu ir tai pačiai šaliai kitos valstybės narės, kuri yra akivaizdžiai netinkamas forumas, teisme, pavyzdžiui, reikalaujamas pripažinti, kad jis nepadarė jokio teisės pažeidimo⁹ arba ginčydamas gresiančio ieš-

⁹ Tokie „neigiami“ deklaratyvus pobūdžio ieškiniai yra galimi daugelyje ES valstybių narių [32, p. 187]. Lietuvoje tokie ieškiniai, išskyrus įstatymuose numatytas išimtis (pvz., Lietuvos Respublikos patentų įstatymo [11] 417 str.), atsižvelgiant į Civilinio kodekso [9] 1.138 straipsnio 1 dalyje išvardytus teisių gynimo

kinio pagrindą (sandorį, išduotą patentą ar pan.). Suskubus pareikšti tokį ieškinį, procesas pagal gresiantį ieškinį, jei jis apskritai būtų pradėtas, vadovaujantis Reglamente 27 straipsnio 1 dalimi, paprastai turėtų būti sustabdytas tol, kol būtų nustatyta, kad pirmalaikis ieškinys yra neteisingas tos valstybės narės, kurioje šis ieškinys buvo paduotas, teismams. Tačiau šio klausimo sprendimas gali trukti nemažai laiko, be to, tos valstybės narės teismas, sprenddamas, ar turi jurisdikciją nagrinėti bylą, gali tiek teisingai, tiek klaidingai nustatyti, kad ši byla jam teisinga. Tokiu būdu asmuo, sugebėjęs pirmiau už savo oponentą pradėti bylą, gali gerokai užvilinti procesą pagal oponento pateiktą ieškinį kitoje valstybėje narėje arba visiškai užkirsti kelią tokiam procesui. Savo ruožtu vien pati ilgo bylinėjimosi kelių valstybių teismuose perspektyva šiuolaikiniame nuolat skubančiame, globaliame ir moderniomis technologijomis grindžiamame pasaulyje dažnai gali nulemti ir pačią ginčo baigtį. Ekonomiškai naudingiau ir pragmatiškiau gali būti padaryti didelių nuolaidų, nei ilgus metus bylinėtis su nesąžiningu atsakovu jo domicilės valstybės teismuose arba kitų valstybių narių teismuose, neturinčiuose reikalingos patirties sprendžiant sudėtingus korporacinių paskolų ar intelektinės nuosavybės ginčus ir (arba) pasižyminčiuose didele korup-

būdus ir CPK 5 straipsnio 1 dalį, autoriaus nuomone, paprastai neturėtų būti galimi. Taip pat pžymėtina, kad pagal EBTT praktiką „pozityvus“ ieškinys, kuriuo reikalaujama tam tikro įvykdymo, ir „neigiamas“ deklaratyvus pobūdžio ieškinys, kuriuo prašoma pripažinti, kad pažeidimas nebuvo padarytas ir asmuo neturi pareigos ką nors (i)vykdyti, gali būti laikomi turinčiais tą patį pagrindą, o tai savo ruožtu lemia Reglamento 27 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos *lis pendens* taisyklės taikymą šiai situacijai [32, p. 176].

cija visame valstybinio valdymo, ir teismų, aparate.

Įvertinus EBTT Jurisdikcijos reglamento 27 straipsnio taikymo ir aiškinimo praktiką, manytina, kad EBTT nėra pasiryžęs kovoti su minėtu piktnaudžiavimu interpretuodamas Reglamento nuostatas, nors pateikdamas atitinkamų Reglamento nuostatų išaiškinimus jis galėtų susiaurinti jo 27 straipsnio taikymo sritį. Teisės moksle itin plačiai aptariamas ir kritikuojamas EBTT 2003 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje C-116/02 *Erich Gasser GmbH prieš MISAT Srl* [51]. Šioje byloje EBTT konstatavo, kad Briuselio konvencijos 21 straipsnis (jį atitinka Jurisdikcijos reglamento 27 str.) turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės teismas („antrasis“ teismas), kuriame byla buvo iškelta po to, kai tuo pačiu pagrindu ir tarp tų pačių šalių byla jau buvo iškelta kitos valstybės narės teisme („pirmasis“ teismas), turi sustabdyti procesą byloje, nepaisant to, kad jo („antrojo“ teismo) jurisdikcija yra grindžiama šalių susitarimu dėl jurisdikcijos.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kas paminėta, net ir esant išimtinai jurisdikcijai (pagal Jurisdikcijos reglamento 23 str. susitarimas dėl bylos teisingumo sukuria išimtinę jurisdikciją), Reglamento 27 straipsnyje įtvirtinta *lis pendens* taisyklė turi prioritetą. Tokiu būdu susitarimo dėl jurisdikcijos ginčas gali būti perkeltas tų valstybių narių teismams, dėl kurių ginčo šalys nesusitarė ir galbūt net siekė išvengti. Tai ne tik sudaro prielaidas užblokuoti ginčo, dėl kurio jurisdikcijos buvo susitarta, sprendimą sutartame forume ar užvilinti jį, bet ir neabejotinai sumenkina paties susitarimo dėl jurisdikcijos reikšmę tarptautiniuose

ginčiuose, nes procesą sutartame forume galima tiesiog iš anksto „torpeduoti“¹⁰ pateikiant ieškinį kitoje valstybėje narėje. Tačiau šios aplinkybės Europos Bendrijų Teisingumo Teismui nebuvo pakankamai reikšmingos. Teismas nurodė, kad „problemos <...>, kylančios iš vilkinimo taktikos, kai šalis, siekdama užvilinti ginčo iš esmės sprendimą, *žinomai* (išskirta autoriaus) pradeda procesą tame teisme, kuris neturi jurisdikcijos dėl to, kad egzistuoja susitarimas dėl jurisdikcijos, nėra tokios, kad galėtų sukelti abejonių dėl bet kurios Briuselio konvencijos nuostatos interpretavimo, paremto jos žodine formuluote ir tikslu“ [51, para. 53]. Kad ir kaip keistai tai gali skambėti, bet tokią EBTT poziciją galima laikyti akivaizdžiu proceso vilkinimo toleravimu – net ir *sąmoningas* proceso vilkinimas yra galimas.

Be to, atkreiptinas dėmesys, kad paminėtoje byloje EBTT taip pat konstatavo, jog Briuselio konvencijos 21 straipsnis (Reglamento 27 str.) turi būti aiškinamas kaip nustatantis, kad nuo jo nukrypti negalima ir tais atvejais, kai bylų nagrinėjimo terminai valstybės narės, kurioje ieškinys buvo pateiktas pirmiau, apskritai yra pernelyg ilgi. Taigi griežtas gramatinis *lis pendens* taisyklės aiškinimas EBTT atrodo svarbesnis nei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos [1] 6 straipsnio 1 dalimi garantuojamos teisės į operatyvų teismo procesą užtikrinimas ar sąžiningos šalies lūkesčiai, kad ji nebus priversta ilgus metus bylinėtis netinkamos jurisdikcijos teisme dėl šio teismo jurisdikcijos.

¹⁰ Šią sąvoką pirmą kartą paminėjo prof. Mario Franzosi [24].

1.4. Piktnaudžiavimas Jurisdikcijos reglamento 22 straipsnio 4 punktu

Jurisdikcijos reglamento 22 straipsnio 4 punkte numatyta, kad išimtinę jurisdikciją teismo procesuose, susijusiuose su patentų, prekės ženklų, dizainų arba kitų panašių teisių, kurias reikalaujama deponuoti arba registruoti, registracija arba galiojimu, turi valstybės narės, kurioje buvo kreiptasi dėl deponavimo arba registravimo, deponavimas arba registravimas buvo atliktas arba pagal Bendrijos dokumento, arba tarptautinės konvencijos sąlygas yra laikomas atliktu, teismai. EBTT, aiškindamas šią nuostatą pažymėjo, kad Briuselio konvencijos 16 straipsnio 4 punktas (jį atitinka Reglamento 22 str. 4 p.) turi būti aiškinamas taip, kad jame numatyta išimtinės jurisdikcijos taisyklė taikoma visiems ginčams dėl patento registravimo ar galiojimo, nepaisant to, ar šis klausimas būtų iškeltas atskiru ieškiniu, ar kaip argumentas atsikirtime nagrinėjant jau iškeltą bylą [45]. Tai reiškia, kad vienoje valstybėje narėje pradėjus procesą dėl, pavyzdžiui, kitoje valstybėje narėje išduoto patento pažeidimo, atsakovas gali paralyžiuoti šį procesą iškeldamas (net ir aiškiai nepagrįstai) patento, kuriuo grindžiamas ieškinys dėl pažeidimo, galiojimo klausimą. Iškėlus šį klausimą, teismas, nagrinėjantis patento pažeidimo bylą, ginčo iš esmės išspręsti nebegalėtų, nes patento (ne) galiojimo klausimo išsprendimas, kuriam jis, vadovaujantis Reglamento 22 straipsnio 4 punktu ir paminėta EBTT praktika, neturi jurisdikcijos, turi prejudicinę reikšmę sprendžiant, ar patentas buvo pažeistas. Savo ruožtu atsakovas, iškėlęs prieštaravimą dėl patento galiojimo teisme, nagrinėjančiame pažeidimo bylą, gali sąmoningai

delsti ir nesikreipti su ieškiniu dėl patento pripažinimo negaliojančiu ar patento nepažeidimo pripažinimo toje valstybėje narėje, kurioje patentas buvo įregistruotas. Tačiau net ir susidarius tokiai situacijai, teismas, nagrinėjantis patento pažeidimo bylą, negalėtų tęsti proceso. Galimybė kreiptis pačiam patento pažeidimo bylos ieškovui su ieškiniu dėl patento galiojimo pripažinimo yra pripažįstama ne visose valstybėse (pavyzdžiui, Vokietijoje tokie ieškiniai negalimi). Tokiu būdu pažeidimo byloje gali susiklostyti pato¹¹ situacija – atsakovas, išreiškęs abejonę dėl patento galiojimo, nesiima jokių veiksmų, kad toks argumentas būtų patvirtintas kompetentingame teisme (šiuo atveju valstybės narės, kurioje patentas yra registruotas), o ieškovas pats negali pradėti proceso dėl patento galiojimo pripažinimo. Taigi, kaip nurodo prof. Peteris Schlosseris, minėtas EBTT sprendimas sudarė visas sąlygas procesinei „supertorpedai“ Europos teisminėje erdvėje tarpti, nes pareiškiant atitinkamus atsikirtimus galima sužlugdyti jau prasidėjusį procesą, o pirmiau minėta klasikinė „torpeda“ skirta sukliudyti dar tik gresiantį procesą [32, p. 336].

1.5. Kiti piktnaudžiavimo atvejai ir Jurisdikcijos reglamentas

Jungtinėje Karalystėje kovai su piktnaudžiavimu procesu ilgus šimtmečius buvo naudojamas teismo uždraudimas asmeniui pareikšti ieškinį arba tęsti jau pradėtą procesą (angl. *anti-suit injunction*). Toks draudimas paprastai galėjo būti taikomas:

¹¹ Patas – pozicija šachmatuose, kai žaidėjas, kurio eilė daryti ėjimą, neturi jokio legalaus ėjimo, tačiau jo karalius nėra šachuojamas, kitaip tariant, tai padėtis be žaidimo taisyklių reikalavimus atitinkančios išeities.

1) tais atvejais, kai Anglija yra tinkamas forumas ir procesas užsienio valstybėje būtų nepagrįstas, skirtas vien priekabauti prie šalies bei jai nepakeliamas (angl. *vexatious and oppressive*); arba 2) kai proceso užsienio valstybėje pradėjimas reikštų arbitražinio susitarimo arba susitarimo dėl jurisdikcijos pažeidimą [36, p. 214]. Taigi, pradėjus teismo procesą Jungtinėje Karalystėje, buvo galima užkirsti kelią nesąžiningam bylinėjimuisi kitoje valstybėje, pavyzdžiui, siekiant priversti asmenį, pradėjusį procesą Anglijoje, prie bankroto ir taip išvengti galbūt neigiamos ginčo baigties Anglijoje. Turint omenyje jau anksčiau paminėtą galimybę piktnaudžiauti Jurisdikcijos reglamento 27 straipsnio 1 dalimi nesilaikant susitarimo dėl jurisdikcijos, tokia priemonė galėjo būti pakankamai veiksminga ir kovai su šia piktnaudžiavimo formu forma, nes Anglijos teismas galėjo asmeniui uždrausti toliau palaikyti reikalavimus kitos valstybės teisme, jei nustatydavo, kad procesas šioje valstybėje buvo pradėtas aiškiai pažeidžiant šalių susitarimą dėl jurisdikcijos. Pažymėtina, kad iš esmės analogiškas priemonės yra taikę ir Prancūzijos [17, p. 10] bei Vokietijos [38, p. 237–238] teismai.

Tačiau po EBTT 2004 m. balandžio 27 d. sprendimo byloje C-159/02 *Gregory Paul Turner prieš Felix Fareed Ismail Grovit ir kt.* [50] ir ši kovai su piktnaudžiavimu procesu skirta priemonė nebegali būti taikoma Europos teisminėje erdvėje. EBTT konstatavo, kad uždraudimas pradėti arba tęsti teismo procesą yra nesuderinamas su Briuselio konvencija (o tai lemia jos nesuderintumą ir su Jurisdikcijos reglamentu) net ir tais atvejais, kai šalis elgiasi nesąži-

ningai, siekia sužlugdyti vykstantį teismo procesą. Teismo nuomone, tokia priemonė nesiderina su abipusiu valstybių narių pasitikėjimu viena kitos teisinėmis sistemomis ir teisingumo vykdymo institucijomis, kuriuo grindžiama ši konvencija, nors taip ir lieka neatsakyta į klausimą, kodėl Bendrijoje negalima pasitikėti tos valstybės narės, kuri taiko tokį uždraudimą, teisine sistema ir teismais [22, p. 96].

2. Piktnaudžiavimo teise doktrinos taikymas Europos teisminėje erdvėje

Teisės doktrinoje teigiama, kad vienas iš jurisdikcijos Europos teisminėje erdvėje principų yra teisingo, tinkamo ir protingo teisingumo vykdymo administravimo principas (angl. *sound administration of justice*) [31, p. 160–232]¹². Šis principas neabejotinai pripažįstamas ir EBTT praktikoje [46]. Be to, EBTT yra pažymėjęs, kad vienas iš Briuselio konvencijos (taigi ir Jurisdikcijos reglamento) tikslų yra *forum shopping*¹³ (liet. forumo pirkimo) išvengimas [44]. Tokia pozicija visiškai atitinka ir kituose jurisdikciją Europos teisminėje erdvėje apibrėžiančiuose reglamentuose eksplacitiškai įtvirtintus jurisdikcijos nustatymo tikslus¹⁴. Taigi galėtų atrodyti, kad piktnaudžiavimas nustatytais jurisdikcijos taisyklėmis Europos teisminėje erdvėje

¹² Taip pat žr. Reglamento 12 konstatuojamąją dalį.

¹³ *Forum shopping* – tai forumo pasirinkimas, atsižvelgiant į tuos materialinius teisinius ir procesinius privalumus, kurie atsirastų bylą nagrinėjant atitinkamos valstybės teisme (žr. Generalinio advokato Colomber išvadą byloje C-440/97 *GIE Group Concord ir kt. prieš The Master of the vessel "Suhadwarno Panjan"* [55], 10 išnaša).

¹⁴ Žr. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 4 konstatuojamąją dalį (anglų kalba). OL, 2000 L 160, p. 1.

neturėtų būti toleruojamas. Tačiau antrame šio straipsnio skyriuje atlikta analizė rodo visai ką kita. Piktnaudžiauti forumu galimybių yra. Toks elgesys ne tik galimas, bet kartais dar ir visiškai pateisinamas. Tad kur ir kuriuo keliu eina Europos Sąjunga?

Prof. Adrianas Briggsas, kalbėdamas apie jurisdikcijos režimą pagal Jurisdikcijos reglamentą, nevengia itin griežtų žodžių. Jam ši sistema po EBTT sprendimų minėtose *Turner/Grovit*, *Owusu* ir *Gasser* bylose ima asocijuotis su negailestinga stalinistine monokultūra [17, p. 22]. Nors tai ir per griežti žodžiai, tačiau vis dėlto galima sutikti su šio vieno iš žymiausių tarptautinės privatinės teisės mokslininkų nuomone, kad Jurisdikcijos reglamente nustatytos taisyklės pastaruoju metu tam tikrais atvejais tampa „aklais“ nurodymais, neturinčiais jokio fundamentalaus pateisinimo. Susitarimai dėl jurisdikcijos gali būti nebaudžiamai laužomi, teismas turi išlikti nuošalyje nuo bandymo susidoroti su vienu iš byloje dalyvaujančių asmenų nesąžiningai „užbombarduojant“ jį ieškiniiais valstybėje, kurioje pastarasis tiesiog neturi finansinių galimybių apsiginti, ir taip sužlugdyti šio teismo vykdomą teismo procesą, teismas turi prisiimti jurisdikciją, kai kitos valstybės teisme šią bylą būtų akivaizdžiai geriau (tikslingiau) nagrinėti [17, p. 5, 9]. Teisinio tikrumo ir jurisdikcijos nuspėjamumo principai tampa nepajudinamais bastionais ir pagrindiniais jurisdikcijos taisyklių interpretacijos kelrodžiais, kartais net ir visiškai netinkamoje tam vietoje¹⁵. Kitaip nei ankstesnė-

je EBTT praktikoje, šie principai tampa savarankiškais, išreiškiančiais iš esmės absoliučias vertybes [22, p. 119], nepaisančiais net ir fundamentalaus teisingumo. Vadovaujantis šiais principais, kai kuriose bylose ima vyrauti pažodinis Jurisdikcijos reglamento nuostatų aiškinimas. Ir tai visiškai suprantama – teisinį tikrumą ir nuspėjamumą geriausiai garantuoja būtent išorinė teisės forma, kurią vienodai gali suprasti visi jos normų adresatai. Yra teigiama, kad abstrakčiai ir *ex ante* nustatytos jurisdikcijos paskirstymo taisyklės, kurios yra grindžiamos ginčo ryšio su atitinkamu teismu (angl. *proximity*) ir sąžiningumo aplinkybėmis, turėtų visais atvejais garantuoti autentišką ginčo ir teismo ryšį bei patį tinkamiausią forumą ginčui nagrinėti [25, p. 614]. Tačiau neatsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, vargu ar visada yra įmanoma tai pasiekti. Jurisdikcijos taisyklės tampa nelanksčios, griežtos, jos iš esmės nepalieka teismui jokios diskrecijos net ir tais atvejais, kai prigimtiniam teisingumui reikia kitokio sprendimo. Taigi Briuselio jurisdikcinė sistema atveria plačią galimybę sistemškai piktnaudžiauti ir vilkinimo taktikai [14, p. 8].

Teisės mokslininkų reakcija į pirmiau aptartus sprendimus taip pat leidžia manyti, kad Europos teisminėje erdvėje pastaraisiais metais ne viskas klostosi gerai [22 ir

jos taikymas neleis atsakovui pagrįstai numatyti, kokios valstybės teisme jam gali būti iškelta byla. Taigi, nepaisant to, kad Jurisdikcijos reglamentu vargu ar siekiama užtikrinti atsakovo teisę tiksliai žinoti, kokios valstybės teisme jam gali būti iškelta byla, nes reglamentas nustato ne vieną alternatyvios jurisdikcijos pagrindą, EBTT dar ir nesuvokė tikrosios *forum non conveniens* doktrinos esmės – ši doktrina taikoma tik atsakovo prašymu, todėl ją taikant atsakovo interesai nėra ir niekaip negali būti pažeisti [22, p. 130].

¹⁵ Pvz., jau minėtoje *Owusu* byloje kaip vieną iš *forum non conveniens* doktrinos nesuderinamumo su Briuselio konvencija argumentų EBTT nurodė tai, kad

kt.]. Trylikos žinomiausių pasaulyje teisės ekspertų (tarptautinės privatinės teisės intelektualinės nuosavybės srityje) grupė kreipėsi į Europos Komisiją, prašydami nedelsiant pasiūlyti Jurisdikcijos reglamento pakeitimus, siekiant radikaliai pakeisti situaciją po EBTT išaiškinimų. Tai beprecedentis EBTT praktikos atvejis [32, p. 335]. Šiuo aspektu verti dėmesio ir Lordo Goffo žodžiai. Jo teigimu, Briuselio konvencijos nustatyta jurisdikcijos „sistema pasiekia savo tikslus, bet tai kainuoja; ši kaina yra nelankstumas ir nelankstumas gali sąlygoti neteisingumą“ [53]. Šio straipsnio autoriaus nuomone, teisinis tikrumas ir nuspėjamumas nėra ir negali virsti absoliučiomis vertybėmis, trukdančiomis teismui vykdyti pagrindinę jo funkciją – teisingumą. Turi būti siekiama rasti kuo optimalesnę konkuruojančių teisinių vertybių ir principų pusiausvyrą. Tačiau griežtas, nelankstus, pažodinis teisės normų interpretavimas nėra būdas ieškoti būtent tokios pusiausvyros ir ją rasti. Europos žmogaus teisių teismas yra pažymėjęs, kad teisiniai padariniai, kuriuos gali sukelti tam tikras veiksmas, „neturi būti numatomi absoliučiai tikrai; patirtis rodo, kad tai yra nepasiekiamas. Antra vertus, nors tikrumas yra pageidaujamas, jis gali suponuoti perdėtą nelankstumą, o teisė turi turėti galimybę žingsniuoti kartu su besikeičiančiomis aplinkybėmis. Taigi, daugelis įstatymų yra neišvengiamai formuluojami vartojant tokias sąvokas, kurios daugiau ar mažiau yra neaiškios ir kurių aiškinimas bei taikymas yra praktikos dalykas“ [39, para. 49]. Ir nors kritikuojami EBTT sprendimai remiasi Jurisdikcijos reglamento tikslų analize, tačiau vargu ar atsirastų manančių, kad vienas iš šio re-

glamento tikslų yra neteisingumo įtvirtinimas ar pateisinimas. Atvirkščiai, nustatant jurisdikcijos taisykles siekiama teisingai paskirstyti bylas atitinkamų valstybių teismams, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes [33, p. 15]. Taigi ta kryptis, kuria aptartais sprendimais žengė ES ir jos teismai, straipsnio autoriaus nuomone, kelia tam tikrų abejonių. Padarius tokią išvadą, natūraliai kyla klausimas, o kuria gi kryptimi būtų galima eiti.

Visų pirma neabejotina, kad Jurisdikcijos reglamento nustatytos taisyklės turi ir gali būti koreguojamos. Atitinkamų pasiūlymų sulaukta nemažai [32]. Išties kovoti su piktnaudžiavimu veiksmingiausia yra tiksliai apibrėžiant subjektinės teisės ir jos įgyvendinimo ribas. Tačiau piktnaudžiavimas teise visų pirma randasi teisei esant ne statinės būsenos, bet dinaminėje jos būtyje – ją įgyvendinant konkrečiomis aplinkybėmis [37, p. 55]. Abstrahuotai nuo konkrečių aplinkybių tiksliai ir neištraukiant vertinamųjų kriterijų apibrėžti teisės įgyvendinimo ribas yra be galo sudėtinga, todėl, kaip pripažįstama minėtoje EŽTT praktikoje, tai yra nepasiekiamas tikslas. Vieno iš žinomiausių XX a. teisės teoretikų Ronaldo Dworkino teigimu, sunkios bylos paprastai sprendžiamos pasitelkus ne teisės normas, o principus. Ir išties juk gyvenimas yra per daug sudėtingas ir įvairus, kad iš anksto būtų galima išvelgti ir į atitinkamus teisinius rėmus preciziškai, su matematiniu tikslumu įvilkti visas gyvenimo situacijas. Juolab kad pati pozityvioji teisė atsisako tokios pretenzijos. Pozityvioji teisė (ir viešoji, ir privatinė) dabar paprastai pripažįstama ir apima itin abstrakčius, sunkiai *a priori* konkrečiai apibrėžiamus

moralės principus (teisingumą, sąžiningumą, protingumą), kurie pačios pozityviosios teisės nurodymu tampa visų kitų teisės normų aiškinimo ir taikymo kriterijais¹⁶. Be to, Vokietijos teisės profesorių atlikta Jurisdikcijos reglamento taikymo studija taip pat rodo, kad ne visada yra galima rasti tokią precizišką ir konkrečią taisyklę, kuri patenkintų visus lūkesčius ir *a priori* galėtų būtų visoms situacijoms ir visiems laikams teisinga taisyklė¹⁷.

Dėl visų minėtų priežasčių teisės mokslė pasigirsta vis daugiau nuomonių apie galimybę taikyti draudimo piktnaudžiauti teise doktriną jurisdikcijos klausimams spręsti [22, p. 55–76, 110; 23]. Taikant šią doktriną, nustačius piktnaudžiavimą Jurisdikcijos reglamentu, jo suteikiamomis teisėmis, teismas galėtų atsisakyti pripažinti ir ginti atitinkamą teisę, atsisakyti priimti jurisdikciją (tiek bylą iškeliant, tiek vėlesnėmis proceso stadijomis, pavyzdžiui, priimdamas sprendimą dėl ginčo esmės) atitinkamo ginčo ar asmenų atžvilgiu. Šio straipsnio autorius siūlymui taikyti draudimo piktnaudžiauti teise principą Jurisdikcijos reglamento sistemoje pritaria ir mano, kad tai galėtų būti būtent tas teisinis instrumentas, kuris padėtų sušvelninti

itin neigiamus griežto ir nelankstaus Jurisdikcijos reglamento nuostatų taikymo padarinius ir taip užtikrinti tam tikrą prigimtinio teisingumo apsaugos lygį pagal šį režimą. Nagrinėjamos doktrinos taikymas Jurisdikcijos reglamento sistemoje, be jau minėtų motyvų, grįstinas ir šiais argumentais:

1. Teisės mokslė vyrauja nuomonė, kad draudimas piktnaudžiauti Bendrijos teisės sistemos suteikiama teise yra bendrasis Bendrijos teisės principas [19; 35]. Tačiau, be kita ko, manome, patvirtina ir EBTT praktika [41; 47; 52]. Taigi šis principas gali būti ir turėtų būti taikomas ir Jurisdikcijos reglamento taikymo srityje. Ta aplinkybė, kad EBTT, nagrinėdamas bylas, kylančias iš Briuselio konvencijos ir Jurisdikcijos reglamento taikymo, nėra savo praktikoje šiuo principu eksplicitiškai rėmęsis ir net tam tikrais atvejais iš esmės atmetė šią doktriną [40], nėra priežastis absoliučiai paneigianti tokią galimybę. EBTT jurisprudencija nėra statiška, ji nuolat vystoma ir plėtojama, o draudimo piktnaudžiauti Bendrijos suteikiamomis teisėmis principas yra dar palyginti naujas Bendrijos teisinėje sistemoje, tebesivysto, pamažu apima vis platesnes Bendrijos teisės sritis. Apskritai šio principo neigimas Jurisdikcijos reglamento sistemoje nesiderintų su EBTT praktika kitose Bendrijos teisės srityse, taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos [6] 54 straipsniu, tiesiogiai įtvirtinančiu draudimą piktnaudžiauti teisėmis. Pastarasis principas yra horizontalaus veikimo ir apima visas kitas teises, įtvirtintas Chartijoje, iš jų ir teisę kreiptis į teismą (Chartijos 47 str.). Be to, kiekviena teisinė tvarka, kuri siekia pasiekti bent mi-

¹⁶ Pavyzdžiui, CK 1.5 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „teismas, aiškindamas įstatymus ir juos taikydamas, privalo vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais“, CPK 7 straipsnio 2 dalyje įtvirtinamas draudimas piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis bei sąžiningi jų įgyvendinimo principai, o Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymu [10] 69 straipsnio 1 dalyje taip pat iš esmės įtvirtinamas draudimas piktnaudžiauti mokesčių teisės aktais.

¹⁷ Pavyzdžiui, kalbant apie „torpeduojantį“ bylinėjimąsi, baigiamosiose rekomendacijose apsiribojama nuoroda, kad su tuo turi būti kovojama, tačiau konkrečių teisės normų pakeitimų pasiūlymų nepateikiama [32, p. 347].

nimalų baigtumo lygį, turi turėti savisau-
gos mechanizmą, kad būtų užtikrinta, jog
nėra piktnaudžiuojama teisėmis, kurias ji
suteikia. Šis reikalavimas negali būti sveti-
mas ir Bendrijos teisei [56] bei, straipsnio
autoriaus nuomone, be jokios abejonės,
turėtų apimti ir jurisdikcijos taisykles¹⁸.
Taigi piktnaudžiavimo teise doktrinos tai-
kymas Jurisdikcijos reglamento sistemoje
darniai derėtų Bendrijos teisės sistemoje.

2. Minėta, kad Jurisdikcijos reglamento
tikslai apima ir siekį mažinti *forum shop-
ping* paplitimą, vienas iš jurisdikcijos Euro-
pos teisminėje erdvėje principų yra teisin-
go, tinkamo ir protingo teisingumo vykdy-
mo administravimo principas (angl. *sound
administration of justice*). Piktnaudžiavimo
teise doktrinos taikymas galėtų labai prisi-
dėti prie šių tikslų įgyvendinimo.

3. Jurisdikcijos reglamento 6 straipsnio
2 punkte, reglamentuojančiame asmens
įtraukimą kaip trečiojo asmens į procesą,
vykstantį ne jo domicilės valstybėje narėje,
konkrečiai nurodoma, kad toks įtraukimas
yra negalimas, jei pagrindinė byla *buvo iš-
kelta vien tik siekiant pašalinti minėtą as-
menį iš ją nagrinėti kompetentingo teismo
jurisdikcijos* (išskirta autoriaus). Tai, be
jokios abejonės, draudimo piktnaudžiauti
procesinėmis teisėmis principo išraiška
konkrečioje Jurisdikcijos reglamento
nuostatoje, reikalaujanti tokio pagrindinio
proceso ir trečiosios šalies proceso ryšio,
kuris leistų daryti išvadą, kad pasirenkant
forumą nebuvo piktnaudžiauta [48]. Be to,
EBTT yra išaiškinęs, kad, atsižvelgiant į
Briuselio konvencijos nustatytą sistemą,
šalys negali nustatyti sutarties įvykdymo

vietos, neturinčios jokio realaus ryšio su
sutartimi, vien tik norėdamos apibrėžti
teismą, turintį jurisdikciją nagrinėti ginčą.
Taip EBTT, atitinkamai interpretuodamas
Briuselio konvencijos nuostatas, iš esmės
užkirto kelią bandymams piktnaudžiauti
teise pasirenkant sutarties įvykdymo vietą
ir šitaip išvengti šios konvencijos reikala-
vimų dėl susitarimų dėl jurisdikcijos [22,
p. 66]. Taigi tiek minėta Jurisdikcijos re-
glamento nuostata, tiek EBTT praktika
rodo, kad draudimo piktnaudžiauti teise
doktrinos taikymas Jurisdikcijos re-
glamento sistemoje yra galimas ir nėra su ja
absoliučiai nesuderinamas.

4. Pasaulyje turbūt nėra tokios moder-
nios teisinės sistemos, kuri galėtų būti in-
diferentiška piktnaudžiavimui procesinė-
mis teisėmis [13, p. 4]. Daugelyje ES val-
stybių narių yra žinoma bendroji draudimo
piktnaudžiauti teisėmis doktrina, paprastai
kylanti iš konkrečios valstybės konstituci-
nių nuostatų ir tradicijų. Bendrosios teisės
tradicijos valstybėse, kuriose nėra bendro-
sios piktnaudžiavimo teise doktrinos, yra
žinoma nemažai konkrečių priemonių,
skirtų kovoti su piktnaudžiavimu procesu
[13], iš jų ir piktnaudžiavimo procesu ins-
titutas, esantis pagrindu išbraukti bylą iš
nagrinėtinų bylų sąrašo¹⁹. Maža to, nema-
žai Europos Sąjungos valstybių narių (Vo-
kietijos, Belgijos, Nyderlandų, Prancūzi-
jos [32, p. 189, 332], Anglijos [30, p. 268])
teismų, sprendami klausimus, susijusius su
Jurisdikcijos reglamentu, remiasi (rėmėsi)
draudimu piktnaudžiauti teise. Austrijoje

¹⁸ Šiai pozicijai pritaria ir prof. A. Briggs [17, p. 5].

¹⁹ Anglijos civilinio proceso taisyklių 3.4 straip-
snio 2 dalies b) punkte numatyta, kad piktnaudžiavimas
procesu yra pagrindas išbraukti bylą iš nagrinėtinų bylų
sąrašo [7].

taip pat laikoma, kad piktnaudžiaujant teise pareikštas ieškinys nesukelia juo siekiamų padarinių, t. y. dirbtinai siekiamos jurisdikcijos nesukuria, o Italijoje Bolonijos apeliacinis teismas nusprendė, kad piktnaudžiaujant teise pareikšti ieškiniai patentiniame ginče turi būti nepriimami [21, p. 52]. Graikijoje taip pat teigiama, kad teismas turi tam tikrą diskreciją atsisakyti jurisdikcijos, jei yra piktnaudžiuojama teise [20, p. 242–244]. Taigi draudimas piktnaudžiauti teisėmis yra principas, kuris viena ar kita forma ar raiškos būdu yra žinomas Bendrijos valstybėse narėse ir yra taikomas jurisdikcijos klausimams spręsti. Savo ruožtu valstybių narių teisės sistemose egzistuojantys principai ir jų taikymo praktika turi didelę įtaką atrandant ir vystant bendruosius Bendrijos teisės principus bei dažnai (tiesiogiai ir (arba) netiesiogiai) yra paties EBTT naudojami pateisinant teismo teisinį aktyvizmą, formuojant bendruosius Bendrijos teisės principus, apibrėžiant jų taikymo sritį [26, p. 17–58]. Tad draudimo piktnaudžiauti teisėmis principo taikymas Jurisdikcijos reglamento sistemoje nebūtų svetimas Bendrijos valstybėms narėms, atspindėtų bendras valstybių narių vertybes ir principus.

Žinoma, būtina pabrėžti, kad piktnaudžiavimo teise doktrina turi būti naudojama itin atsargiai, nes platus šios doktrinos taikymas gali sukelti per daug teisinio netikrumo ir neaiškumų jau beveik penkiasdešimt metų egzistuojančioje Briuselio konvencijos, kurios tąsa tapo Jurisdikcijos reglamentas, sistemoje. Tad teismams (visų pirma EBTT) ir teisės doktrinai kyla uždavinys apibrėžti pagrindinius piktnaudžiavimo teise požymius ir jo taikymo ri-

bas Jurisdikcijos reglamento sistemoje. Tai nėra šio konkretaus darbo tikslas, tačiau pažymėtina, kad *Emsland-Stärke* byloje EBTT konstatavo, kad piktnaudžiavimui nustatyti reikia, pirma, objektyvių aplinkybių, kuriomis, nepaisant formalaus Bendrijos nustatytų taisyklių laikymosi, šių taisyklių tikslas nebuvo pasiektas; antra, subjektyvaus elemento, pasireiškiančio siekiant gauti naudą iš Bendrijos taisyklių dirbtinai sukuriant sąlygas, būtinas tokiai naudai gauti [52, paras. 52–53]. Tad būtent šis apibrėžimas ir galėtų tapti kelrodžiu įdiegiant, plėtojant ir vystant piktnaudžiavimo teise doktriną Europos teisminėje erdvėje.

Išvados

Jurisdikcijos reglamento analizė patvirtina, kad tiek kiekviena kita subjektine teise, tiek Jurisdikcijos reglamento suteikiamomis teisėmis galima piktnaudžiauti. Tačiau vien potenciali tokia galimybė, neperauganti į realią praktiką, savaime nėra žalinga teisinei sistemai. Tačiau negali nekelti susirūpinimo tokia situacija, kai aukščiausia Europos Sąjungos teismo institucija, aiškindama Jurisdikcijos reglamento nuostatas, tokį piktnaudžiavimą sankcionuoja ir pateisina. Deja, tačiau kai kurie pastarųjų metų Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimai ne vienam teisės mokslininkui formuoja būtent tokią nuomonę. Jurisdikcijos reglamento sistemoje ima reikštis perdėtas nelankstumas ir griežtumas, kuris neužtikrina teisingo ir adekvataus skirtingų vertybių – teisinio tikrumo ir jurisdikcijos nuspėjamumo bei prigimtinio teisingumo ir sąžiningo teismo proceso – pusiausvyros. Europos teisminė-

je erdvėje atsiveria plačios piktnaudžiavimo forumu galimybės. Tačiau vargu ar šis kelias yra tas, kuriuo turėtų eiti ES.

Su piktnaudžiavimu Jurisdikcijos reglamento režimu, be jokios abejonės, visų pirma galima ir turi būti kovojama koreguojant atitinkamas Jurisdikcijos reglamento nuostatas. Tam erdvės dar tikrai yra. Tačiau *a priori* ir visiems atvejams nustatyti teisingas taisykles yra nepasiekiamas absoliučiai tobulos teisės iliuzija. Todėl su piktnaudžiavimu galima kovoti ir taikant bendruosius teisės principus, o būtent – draudimą piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis. Šis principas ne tik nėra

svetimas Bendrijos teisei, tačiau iš esmės atitinka ir bendras Bendrijos valstybių narių vertybes ir tradicijas, teisės normų taikymo praktiką. Atsargus ir apdairus draudimo piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis principo taikymas prisidėtų prie tinkamo ir protingo teisingumo vykdymo administravimo principo užtikrinimo Europos teisminėje erdvėje, galėtų padėti sušvelninti neigiamus griežto ir nelankstaus Jurisdikcijos reglamento nuostatų taikymo padarinius ir taip užtikrinti tam tikrą prigimtinio teisingumo apsaugos lygį pagal šį režimą. Tad būtent šiuo keliu būtų galima pakankamai drąsiai žengti.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 96-3016.
2. 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL, 1972 L 299, p. 32), iš dalies pakeista 1978 m. spalio 9 d. Konvencija dėl Danijos Karalystės, Airijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prisijungimo (OL, 1978 L 304, p. 1, ir – pakeistas tekstas – p. 77), 1982 m. spalio 25 d. Konvencija dėl Graikijos Respublikos prisijungimo (OL, 1982 L 388, p. 1), 1989 m. gegužės 26 d. Konvencija dėl Ispanijos Karalystės ir Portugalijos Respublikos prisijungimo (OL, 1989 L 285, p. 1).
3. 2003 m. lapkričio 23 d. Tarybos reglamentas Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL, 2003 L 338, p. 1).
4. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo (OL, 2001 L 12, p. 1–23).
5. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL, 2000 L 160, p. 1).

6. Charter of Fundamental Rights of the European Union (OL, 2000 C 346, p. 1).
7. Civil Procedure Rules [interaktyvus]. [žiūrėta 2008-12-01]. Prieiga per internetą: <http://www.justice.gov.uk/civil/procrules_fin/contents/parts/part03.htm#IDACLA1B>.
8. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.
9. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
10. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 63-2243.
11. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 8-120,
12. Prancūzijos civilinio proceso kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2008-11-01]. Prieiga per internetą: <http://www.lexinter.net/ENGLISH/code_of_civil_procedure.htm>.

Specialioji literatūra

13. *Abuse of Procedural Rights: Comparative Standards of Procedural Fairness*. Edited by Michele Taruffo. Kluwer Law International, 1999.
14. ANDREWS, N. Abuse of process and obstructive practice under the Brussels jurisdictional system: Unresolved problems for the European authorities. In *Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht*. 2005, No. 1.

15. BRAND, R. A. Comparative *Forum Non Conveniens* and the Hague Convention on Jurisdiction and Judgments. In *Texas International Law Journal* [interaktyvus]. 2002, vol. 37 [žiūrėta 2008-10-27]. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
16. BRIGGS, A. The Death of Harrods: Forum Non Conveniens and the European Court. In *Law Quarterly Review* [interaktyvus]. 2005, 121(OCT) [žiūrėta 2008-09-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
17. BRIGGS, A. *The Impact of Recent Judgments of the European Court on English Procedural Law and Practice* [interaktyvus]. University of Oxford Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series. Working Paper No 11/2006 [žiūrėta 2008-10-19]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=899689>.
18. BUŽINSKAS, G.; GRIGIENĖ, J. *Teisingumas tarptautiniame civiliniame procese*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
19. DE LA FERIA, R. Prohibition of Abuse of (Community) Law: the Creation of a New General Principle of EC Law Through Tax. In *Common Market Law Review*. 2008, Vol. 45, Issue 2.
20. *Declining Jurisdiction in Private International Law*. General editor: P. B. Carter. Oxford University Press, 1995.
21. EISENGRAEBER, J. *Lis alibi pendens under the Brussels I Regulation – How to minimise “Torpedo Litigation” and other unwanted effects of the “first-come, first-served” rule*. Dissertation towards the degree of Master of Law at the University of Exeter [interaktyvus]. Centre for European Legal Studies. Exeter Papers in European Law No. 16. 2004 [žiūrėta 2008-11-03]. Prieiga per internetą: <http://law.exeter.ac.uk/cels/documents/papepr_llm_03_04_dissertation_Eisengraeber_001.pdf>.
22. *Forum shopping in the European Judicial Area*. Edited by Pascal de Vareilles-Sommieres. Oxford: Hart Publishing, 2007.
23. FRANZOSI, M. Torpedoes are here to stay [interaktyvus]. [žiūrėta 2008-09-01]. Prieiga per internetą: <http://www.franzosi.com/english/article/legals11.htm>.
24. FRANZOSI, M. Worldwide Patent Litigation and the Italian Torpedo. In *European Intellectual Property Review*. 1997, No. 7.
25. GARDELLA, A.; RADICATI DI BROZOLO, L. G. Civil Law, Common Law and Market Integration: The EC approach to Conflicts of Jurisdiction. In *The American Journal of Comparative Law* [interaktyvus]. 2003, Vol. 51, p. 614 [žiūrėta 2008-09-07]. Prieiga per internetą: <www.heinonline.org>.
26. GROUSSOT, X. *General Principles of Community Law*. Europa Law Publishing, 2006.
27. HARE, C. Forum Non Conveniens in Europe: Game Over or Time for „Reflexion“. In *Journal of Business Law* [interaktyvus]. 2006, March [žiūrėta 2008-09-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
28. KONTRAUSKAS, R. *Lis (alibi) pendens*: kitoje Europos Sąjungos valstybėje nagrinėjamo tapataus arba susijusio ieškinio (civilinės bylos) įtaka Lietuvos teismo procesui. In *Jurisprudencija*, 2005, Nr. 69(61), p. 81–89.
29. LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2005. II t.
30. NORTH, P.; FAWCETT, J. J. *Cheshire and North's private international law*. London: Butterworths, Oxford: Oxford University Press, 1999.
31. PONTIER, J. A.; BURG, E. *EU Principles on Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (according to the case law of the European Court of Justice)*. Cambridge University Press, 2004.
32. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States* [interaktyvus]. Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg. 2007 [žiūrėta 2008-10-19]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_application_brussels_1_en.pdf>.
33. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters Signed at Brussels, 27 September 1968 by Mr. P. Jenard*. OL, 1979 C 59, p. 1.
34. SENDER, M. P. *Cross-border enforcement of patent rights: an analysis of the interface between intellectual property and private international law*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
35. SORENSEN, E. Abuse of rights in Community law: a principle of substance or merely rhetoric? In *Common Market Law Review*. 2006, Vol. 43, Issue 2.
36. WILSON, M. E. Let Go of that Case! Anti-suit Injunctions Against Brussels Convention Members. In *Cornell International Law Journal* [interaktyvus]. 2003 Spring [žiūrėta 2008-09-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.
37. ПОРОТИКОВА, О. А. *Проблема злоупотребления субъективным гражданским правом*. Москва: Волтерс Клувер, 2006.

38. ШАК, Х. *Международное гражданское процессуальное право*. Москва: БЕК, 2001.

Teismų praktika

39. Europos žmogaus teisių teismo 1979 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Sunday Times prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 6538/74.
40. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje C-98/06 *Freeport plc prieš Olle Arnoldsson*, ECR 2007 I-08319.
41. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. sprendimas byloje C-196/04 *Cadbury Schweppes plc prieš Commissioners of Inland Revenue*, ECR 2006 I-7995.
42. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. vasario 7 d. nuomonė Nr. 1/03 dėl Bendrijos kompetencijos sudaryti naują Lugano konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, ECR 2006 I-01145.
43. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 13 d. sprendimas byloje C-103/05 *Reisch Montage AG prieš Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*, ECR 2006 I-06827.
44. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 13 d. sprendimas byloje C-539/03 *Roche Nederland BV ir kt. prieš Frederick Primus ir kt.*, ECR 2006 I-06535.
45. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. liepos 13 d. sprendimas byloje C-4/03 *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG prieš Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*, ECR 2006 I-06509.
46. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje C-343/04 *Land Oberösterreich prieš ČEZ a.s.*, ECR 2004 I-04557.
47. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2006 m. vasario 21 d. sprendimas byloje C-225/02 *Halifax plc ir kt. Prieš Commissioners of Customs & Excise*, ECR 2006 I-01609.
48. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gegužės 26 d. sprendimas byloje C-77/04 *Grou-*

pement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne ir kt. prieš Zurich España ir kt., ECR 2005 I-04509.

49. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. kovo 1 d. sprendimas byloje C-281/02 *Andrew Owusu prieš N. B. Jackson ir kt.*, ECR 2005 I-01383.
50. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2004 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje C-159/02 *Gregory Paul Turner prieš Felix Fareed Ismail Grovit ir kt.*, ECR 2004 I-3565.
51. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2003 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje C-116/02 *Erich Gasser GmbH prieš MISAT Srl*, ECR 2003 I-14693.
52. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2000 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje C-110/99 *Emsland-Stärke GmbH prieš Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, ECR 2000 I-11569.
53. Jungtinės Karalystės Lordų Rūmų 1998 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *Airbus Industrie G.I.E prieš Patel ir kt.* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199798/ldjudgmt/jd980402/patel101.htm>>.
54. Generalinio advokato Mengozzi išvada byloje C-98/06 *Freeport plc prieš Olle Arnoldsson* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-12-01]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62006C0098:EN:HTML>>.
55. Generalinio advokato Colomber išvada byloje C-440/97 *GIE Group Concord ir kt. prieš The Master of the vessel "Suhadwarno Panjan"* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-12-01]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61997C0440:EN:HTML>>.
56. Generalinio advokato Tesauro išvada byloje C-376/97 *Alexandros Kefalas ir kt. prieš Elliniko Dimosio ir kt.* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-12-01]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61996C0367:EN:HTML>>.

ABUSE OF JURISDICTION: *QUO VADIS* EUROPEAN UNION?

Aurimas Brazdeikis

S u m m a r y

In this article the author analyzes the opportunities of abusing jurisdiction rules set forth in the Regulation No 44/2001 and related practice of the European Court of Justice. The author suggests that recent case law of the ECJ opens paths to abuses of the jurisdiction system laid down by the said Regulation. The author indicates that the interpretation of the provisions of the Regulation No 44/2001 given by the ECJ at least in some cases seems to be very rigid, leaving no room for discretion of the judge and considerations of justice and fairness of the procedure when deciding the jurisdictional issues. The author contends that that is not the right way to move on for the EU. Too much rigidity may cause too much injustice. Thus the provisions of the Regulation No 44/2001 are subject for further improvements and amendments. Still the author considers that it is hardly possible to make

such rules that *a priori* and for all situations that may occur in real life would result just outcome. Therefore, the author asserts that the principle of prohibition of abuse of rights should be applied within the realm of the system of jurisdiction laid down by the Regulation No 44/2001. Application of this principle is first of all substantiated by the fact that the analysis of current practice of the ECJ leads to the conclusion that the prohibition of abuse of rights given by the Community legislation is a general principle of Community law. Moreover, application of this doctrine would reflect common values and practices of the Member States, ensure proper administration of justice and secure minimal level of justice and fairness of the proceedings when faced with abusive actions of the litigants who rely on the provisions of the Regulation.

Įteikta 2009 m. sausio 27 d.

Priimta publikuoti 2009 m. balandžio 10 d.